

EHDOTUS VALTIONEUVOSTON ASETUKSEKSI RAVITSEMISLIIKKEIDEN TOIMINNAN VÄLIAIKAISESTA RAJOITTAMISESTA TARTUNTATAUDIN LEVIÄMISEN ESTÄMISEKSI ANNETUN ASETUKSEN 4 JA 5 §:N MUUTTAMISESTA

1 Tausta ja valmistelu

Tartuntatautilain 28.2.2021 saakka väliaikaisesti voimassa olevassa 58 a §:ssä (727/2020) säädetään ravitsemisliikkeiden asiakkaiden ohjeistus- ja hygieniavaatimuksista, yleisestä asiakaspaikkojen etäisyysvaatimuksesta ja toiminnan suunnitteluvollisuudesta. Valtioneuvoston asetuksella annetaan tarkempia säännöksiä näistä vaatimuksista sekä asiakkaiden oleskeluun ja asiakaspaikkojen sijoittamiseen liittyvistä velvollisuuksista. Valtioneuvoston asetuksella voidaan myös rajoittaa ravitsemisliikkeen asiakaspaikkamäärää sekä aukiolo- ja anniskeluaikaa laissa säädettyjen edellytysten täyttyessä.

Edellä mainitun säännöksen nojalla säädetyn 28.2.2020 saakka voimassa olevan ravitsemisliikkeiden toiminnan väliaikaisesta rajoittamisesta tartuntataudin leviämisen estämiseksi annetun valtioneuvoston asetuksen (942/2020) 4 ja 5 §:ssä säädetään ravitsemisliikkeiden asiakasmäärien sekä anniskelu- ja aukioloajan rajoittamisesta maakunnittain ja ravintolatyypeittäin.

Kyseinen asetus säädettiin torstaina 10.12.2020 ja sen valmistelussa otettiin huomioon viimeisin käytettävissä oleva tilannetieto koronavirusepidemian kulusta sekä arvioitiin rajoitusten välttämättömyys ja oikeasuhtaisuus epidemiatilanteissa (Muistio 9.12.2020).

Tämän jälkeen epidemiatilanne on joillakin alueilla paikoin huonontunut, monin paikoin pysynyt ennallaan ja jossain määrin myös parantunut. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos on perjantaina 18.12.2020 toimittanut sosiaali- ja terveysministeriölle lausunnon, jonka mukaan marraskuun puolivälistä alkanut tapausmäärien jyrkkä kasvu näyttää nyt tasaantuneen. Epidemiatilanteen laajamittainen, äkillinen heikentyminen koko maassa on kuitenkin edelleen mahdollista. Lausuntoon on päivitetty alueittainen tilanne perjantaina 18.12.2020 klo 12.30.

Asetusehdotus on valmisteltu lausunnon johdosta kiireellisesti sosiaali- ja terveysministeriössä virkatyönä. Epidemiologisen tilanteen määrittely on perustunut sairaanhoitopiirien, Ahvenanmaan maakunnan ja Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen näkemyksiin. Ahvenanmaan maakunnan hallitukselta on 18.12. pyydetty lausunto ja maakunnan hallitus on 21.12. toimittamassaan lausunnossa todennut, että asetuksen 5 §:n 1 momentissa tarkoitettuja rajoituksia tulee soveltaa maakunnassa. Samalla maakunnan hallitus on muistuttanut, ettei maakunnassa sovelleta asiakasmäärien rajoittamisen toissijaisia valtakunnan lainsäädännön viittaussäännöksiä (maankäyttö- ja rakentamislaki 117 b, 117 d ja 117 k §). Muita lausuntoja ei ole pyydetty, mutta valmistelun yhteydessä on neuvoteltu Kainuun sairaanhoitopiirin kanssa.

Asetusehdotusta ei ole tarkastettu oikeusministeriön laintarkastuksessa sen kiireellisyyden vuoksi (VNOS 30 §). Asiassa on otettu huomioon myös se, että muutos koskee vain yhden maakunnan nimeä asetuksen 4 ja 5 §:ssä säädettyissä luetteloissa.

2 Nykytila ja sen arviointi

Ravitsemisliikkeiden toiminnan väliaikaisesta rajoittamisesta tartuntataudin leviämisen estämiseksi annetun valtioneuvoston asetuksen 4 §:n mukaan Uudenmaan, Varsinais-Suomen, Satakunnan, Kanta-Hämeen, Pirkanmaan, Päijät-Hämeen, Kymenlaakson, Etelä-Karjalan, Pohjois-Karjalan, Keski-Suomen, Etelä-Pohjanmaan, Pohjanmaan, Keski-Pohjanmaan, Pohjois-Pohjanmaan, Kainuun tai Lapin maakunnassa taikka Etelä-Savon sairaanhoitopiirissä sijaitsevan ravitsemisliikkeen, jonka pääasiallisena ravitsemistoimintana on tarjota yleisölle maksusta elintarvikelaissa (23/2006) tarkoitettussa elintarvikehuoneistossa alkoholijuomia, sisätilassa tai sen osassa saa oleskella yhtäaikaisesti enintään puolet tartuntatautilain 58 a §:n 2 momentissa tarkoitettusta anniskeluluvan tai rakennussuunnitelman mukaisesta suurimmasta määrästä asiakkaita tai henkilöitä. Näissä maakunnissa ja sairaanhoitopiirissä sijaitsevan muun kuin edellä tarkoitetun ravitsemisliikkeen sisätilassa tai sen osassa saa pykälän mukaan oleskella enintään kolme neljäsosaa mainitussa momentissa tarkoitettusta määrästä asiakkaita tai henkilöitä. Kyseiset maakunnat ja sairaanhoitopiiri ovat pääsääntöisesti olleet epidemian kiihtymis- tai leviämisvaiheessa.

Asetuksen 5 §:n 1 momentin mukaan leviämisvaiheessa olleiden Uudenmaan, Varsinais-Suomen, Kanta-Hämeen, Päijät-Hämeen, Kymenlaakson tai Pohjois-Pohjanmaan maakuntien alueella sijaitsevassa ravitsemisliikkeessä alkoholijuomien anniskelu on lopetettava viimeistään kello 22 ja liikkeen saa pitää avoinna ravitsemistoiminnan asiakkaille kello 5:stä kello 23:een.

Pykälän 2 momentin mukaan Satakunnan, Pirkanmaan, Etelä-Karjalan, Pohjois-Karjalan, Keski-Suomen, Etelä-Pohjanmaan, Pohjanmaan, Keski-Pohjanmaan, Kainuun tai Lapin maakunnassa taikka Etelä-Savon sairaanhoitopiirissä sijaitsevassa ravitsemisliikkeessä alkoholijuomien anniskelu on lopetettava viimeistään kello 22. Liikkeen, jonka pääasiallisena ravitsemistoimintana on tarjota yleisölle maksusta elintarvikelaissa tarkoitettussa elintarvikehuoneistossa alkoholijuomia, saa pitää avoinna ravitsemistoiminnan asiakkaille kello 24:stä kello 23:een, ja muun liikkeen mainitussa maakunnassa kello 1:stä kello 24:ään. Mainitut maakunnat ovat olleet epidemian kiihtymisvaiheessa.

Pykälän 3 momentissa säädetään lisäksi muita maakuntia koskevista lievemmistä rajoituksista ja 4 momentissa anniskelun aloittamisajasta.

Alueet raportoivat epidemiatilanteensa Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen lausunnon mukaan 16.12.2020 seuraavasti:

Leviämisvaihe: Helsingin ja Uudenmaan (HUS), Kymenlaakson, Päijät-Hämeen, Kanta-Hämeen, Varsinais-Suomen ja Pohjois-Pohjanmaan sairaanhoitopiirit (kuusi aluetta).

Kiihtymisvaihe: Etelä-Karjalan, Satakunnan, Pirkanmaan, Keski-Suomen, Etelä-Pohjanmaan, Keski-Pohjanmaan, Vaasan, Etelä-Savon, Pohjois-Karjalan ja Länsi-Pohjan sairaanhoitopiirit sekä Ahvenanmaan maakunta (11 aluetta).

Perustaso: Itä-Savon, Pohjois-Savon, Kainuun ja Lapin sairaanhoitopiirit (neljä aluetta).

Lausunnossa on raportoitu alueiden 16.12.2020 päivittämien epidemiatilanteiden jälkeen 18.12.2020 mennessä tietoon tulleet muutokset ja muut seikat, jotka tulee huomioida alueiden epidemiatilanteita tarkastellessa. Monet alueet ovat varautuneet vuodenvaihteen lomasesongin vuoksi mahdollisesti kasvaviin tapausmääriin.

Lausunnon johdosta asetuksen valmistelussa on kiinnitetty huomiota seuraaviin tietoihin:

Ahvenanmaan maakuntaan sovelletaan voimassa olevan asetuksen 5 §:n 3 momentissa tarkoitettuja epidemian perustasoa varten säädettyjä ravitsemisliikkeiden anniskelu- ja aukioloaikarajoituksia. Viikoilla 50 ja 51 maakunnassa on todettu 20 uutta tartuntatautitapausta eli kahden viikon ilmaantuvuus on noussut lukuun 67 / 100 000 asukasta. Koska viimeisen tiedon mukaan maakunta on 17.12.2020 siirtynyt epidemian leviämisvaiheeseen, ravitsemisliikkeiden asiakasmääriä sekä anniskelu- ja aukioloaikaa on välttämätöntä epidemiatilanteen mukaisesti rajoittaa ihmisten välisten lähikontaktien ja tartuntariskin pienentämiseksi.

Länsi-Pohjan sairaanhoitopiiri on edelleen epidemian kiihtymisvaiheessa. Lapin sairaanhoitopiiri on edelleen perustasolla, mutta alueella varaudutaan matkailusesongin tuomiin riskeihin. Voimassa olevassa asetuksessa koko Lapin maakunnan rajoitukset vastaavat kiihtymisvaiheen rajoituksia. Lapin aluehallintovirasto on kieltänyt Lapin sairaanhoitopiirin kuntien alueella välillä 7.12.–6.1.2020 kaikki sisä- ja ulkotiloissa järjestettävät yleisötilaisuudet ja yleiset kokoukset, joihin osallistuu yli 50 henkilöä. Koko maakunnan aluetta koskevat kiihtymisvaiheen rajoitukset ovat edelleen välttämättömiä tartuntataudin leviämisen estämiseksi.

Kainuun maakunnassa sairaanhoitopiiri on palannut kiihtymisvaiheesta epidemian perustasolle, mutta alueella on edelleen voimassa kiihtymisvaiheen rajoituksia ja suosituksia. Kainuun sairaanhoitopiiri perustelee rajoituksia muiden alueiden heikomman epidemiatilanteen vuoksi, joka voi heijastua alueelle joulun ajan matkustelun vuoksi. Pohjois-Suomen aluehallintovirasto on määrännyt, että maakunnassa on voimassa enintään 20 henkilön kokoontumisrajoitus yleisissä sisä- ja ulkotilaisuuksissa 19.12. - 18.1.2021. Samasta joulun ja uuden vuoden pyhiin sekä valtakunnallisen epidemiatilanteen epävarmuuteen liittyvästä syystä maakunnassa sovellettavia asetuksen 4 ja 5 §:ssä mainittuja kiihtymisvaiheen rajoituksia on edelleen pidettävä välttämättöminä.

Valtioneuvosto tarkastelee epidemiatilannetta ja edellä mainittujen rajoitusten perusteluja välittömästi vuoden 2021 alussa.

3 Ehdotetut muutokset

4 §. Asiakasmäärän rajoittaminen. Pykälässä säädetään ravitsemisliikkeiden asiakasmäärien rajoittamisesta alueittain ja ravintolatyypeittäin. Esityksen mukaan tällä hetkellä aiemmin kiihtymis- ja leviämisvaiheessa tai niitä vastaavissa epidemiariskissä olevien Uudenmaan, Varsinais-Suomen, Satakunnan, Kanta-Hämeen, Pirkanmaan, Päijät-Hämeen, Kymenlaakson, Etelä-Karjalan, Pohjois-Karjalan, Keski-Suomen, Etelä-Pohjanmaan, Pohjanmaan, Keski-Pohjanmaan, Pohjois-Pohjanmaan, Kainuun ja Lapin maakunnan sekä Etelä-Savon sairaanhoitopiirin lisäksi samat rajoitukset koskisivat myös Ahvenanmaan maakunnassa olevia ravitsemisliikkeitä.

Näissä maakunnissa ja mainitussa sairaanhoitopiirissä sijaitsevan ravitsemisliikkeen, jonka pääasiallisena ravitsemistoimintana on tarjota yleisölle maksusta elintarvikelaissa (23/2006) tarkoitettua elintarvikehuoneistossa alkoholijuomia, sisätilassa tai sen osassa saisi oleskella yhtäaikaaisesti enintään puolet tartuntatautilain 58 a §:n 2 momentissa tarkoitettua anniskeluluvan tai rakennussuunnitelman mukaisesta suurimmasta määrästä asiakkaita tai henkilöitä. Edellä mainitussa maakunnassa sijaitsevan muun kuin edellä tarkoitettun ravitsemisliikkeen sisätilassa tai sen osassa saisi oleskella enintään kolme neljäsosaa mainitussa momentissa tarkoitettua määrästä asiakkaita tai henkilöitä.

5 §. Anniskelu- ja aukioloajan rajoittaminen. Voimassa olevan pykälän 1 momentin mukaan Uudenmaan, Varsinais-Suomen, Kanta-Hämeen, Päijät-Hämeen, Kymenlaakson ja Pohjois-Pohjanmaan maakunnassa sijaitsevassa ravitsemisliikkeessä alkoholijuomien anniskelu on lopetettava viimeistään kello 22 ja liikkeen saa pitää avoinna ravitsemistoiminnan asiakkaille kello 5:stä kello 23:een. Esityksen mukaan nämä rajoitukset koskisivat lisäksi myös Ahvenanmaan maakunnassa sijaitsevia ravitsemisliikkeitä.

Nykyiset muita maakuntia ja anniskelun aloitusaikaa koskevat pykälän 2–4 momentit säilyisivät ennallaan.

Aukioloaikarajoitukset eivät koske Suomen ja ulkomaiden välillä tai ulkomailla kulkevassa vesi- ja ilmaluoksessa eivätkä polttonesteiden jakeluaseman yhteydessä toimivia ravitsemisliikkeitä.

Asetus on tarkoitettu tulemaan voimaan 23.12.2020.

4 Vaikutukset

Ravitsemistoiminnan rajoituksia muutettaisiin esityksessä vain epidemian perustasolta leviämisvaiheeseen siirtyneen Ahvenanmaan maakunnan osalta.

Tartuntatautilaissa tarkoitettujen ravitsemistoiminnan väliaikaisten rajoitusten taloudellisia ja muita vaikutuksia on kuvattu hallituksen esityksissä HE 72/2020 vp ja 139/2020 vp.

Alueen epidemiatilanteen mukaan säädettävien rajoitusten on tarkoitus vähentää ihmisten sosiaalisia kontakteja sellaisissa tiloissa ja tilanteissa, joissa koronavirustaudin on todettu leviävän tehokkaasti. Käytännössä juuri leviämisvaiheessa olevien maakuntien alueella kontaktien rajoittamisen tarve on suurin ja tätä vaikutusta on myös tavoiteltu.

Perustasolla sekä kiihtymis- ja leviämisvaiheessa sovellettavien asiakasmäärä- ja anniskeluaika- ja aukioloaikarajoitusten välillä on merkittävä ero. Siltä osin esitys vaikuttaa negatiivisesti Ahvenanmaan maakunnassa olevien ravitsemisliikkeiden toimintaedellytyksiin, sillä niillä ei ole aiemmin ollut 4 §:ssä tarkoitettuja asiakaspaikkarajoituksia ja alkoholijuomien anniskelu tulisi esityksen mukaan lopettaa kello 22 aiemman kello 24:n sijaan.